

Docentenhandleiding Basisonderwijs ter voorbereiding op de gastles van: **Theo van de Voort**

Introductie

Binnenkort ontvang jij een gast spreker in de klas. Deze gast spreker maakt deel uit van jouw lessen over de Tweede Wereldoorlog en de Jodenvervolgning. De gastles duurt ongeveer 50 tot 70 minuten, afhankelijk van wat is afgesproken met de docent. De gastles bestaat uit twee delen: een verhaal en aansluitend een nagesprek. Het is belangrijk om naar aanleiding van de bijgevoegde biografie vragen voor te bereiden, die aan de gast spreker kunnen worden gesteld. Ongetwijfeld heb je meerdere lessen aan WO2 besteed. In deze handleiding vind je tips en verdiepvingsvragen bij het werkblad die je ter voorbereiding op de komst van Theo kunt doen.

Vorbereiding

- Lees deze handleiding, met achtergrondinformatie en tips om de verdiepvingsvragen te bespreken, goed door.
- Bereid samen met jouw leerlingen vragen voor die aan de gast spreker kunnen worden gesteld.
- Print het werkblad uit (zie hieronder) en verdeel ze onder de leerlingen.
- Introduceer [de biografie van de gast spreker](#) na afloop van de les
- Bekijk gezamenlijk als start [het filmpje 'De oorlog in zeven minuten'](#)
- Achtergrondinformatie voor docent: [Aflerering Andere tijden over verborgen kinderen](#)

Duur voorbereidende les: 65 minuten

Doelgroep: Basisonderwijs groep 7/8

Thema: WO2, Jodenvervolgning, verzet, onderduiken, herdenken

Leerdoelen:

- Leerlingen kennen belangrijke gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog en kunnen deze op volgorde zetten
- Leerlingen denken na over verzet (hulp aan onderduikers)
- Leerlingen leren over de gevaren van onderduiken
- Leerlingen wisselen uit hoe, wat en wie zij herdenken
- Leerlingen doen onderzoek naar 2 van de slachtoffers van de Holocaust
- Leerlingen worden voorbereid op de thematiek uit het verhaal van de gast spreker

Structuur werkblad

Introductie + filmpje 'De oorlog in zeven minuten'	– 10 minuten
Opdracht 1: Tijdlijn	– 10 minuten
Opdracht 2: Verzet	– 10 minuten
Opdracht 3: Onderduiken	– 10 minuten
Opdracht 4: Hoe herdenk jij?	– 10 minuten
Opdracht 5: Zolang je naam wordt genoemd	– 10 minuten
Slot: Vragen voorbereiden	– 5 minuten

Opdracht 1

Tijlijn

Leerlingen maken een tijlijn en zetten de volgende gebeurtenissen op volgorde:

- Adolf Hitler komt aan de macht en veel Joden vluchten uit nazi-Duitsland – 1933
- Nederland wordt bezet door Nazi-Duitsland – 1940
- Door de anti-Joodse maatregelen mogen joden niet meer naar de bioscoop – 1941
- Joden worden in de Hollandsche schouwburg in Amsterdam opgesloten, er worden +- 600 kinderen weg gesmokkeld en naar onderduikplekken gebracht – 1942-1943
- Joden worden vermoord in de concentratie en vernietigingskampen – 1942-1945
- Nederland is bevrijdt! – 1945
- Joodse kinderen die door onderduik de oorlog overleefden, zien elkaar terug bij de dodenherdenking in Tienray – 2004
- Kinderen en kleinkinderen van overlevenden en slachtoffers van WO2 vertellen wat er met hun familie is gebeurd voor de klas – 2018-nu

Tips:

- Bespreek en vergelijk de tijlijnen
- Licht de tijlijn kort toe zodat leerlingen een helder beeld hebben van het verloop van de Tweede Wereldoorlog
- Vraag leerlingen welke gebeurtenissen zij nog meer kunnen bedenken
- Maak het persoonlijk: Kunnen ze een grote gebeurtenis koppelen aan een persoonlijke gebeurtenis? Bijvoorbeeld het verhaal van Anne Frank of andere historische figuren. Om de gevolgen van de grote gebeurtenissen te koppelen aan wat dit voor mensen betekenden, maak je de geschiedenis tastbaar en invoelbaar voor leerlingen.

Opdracht 2

Verzet

Tips ter bespreking:

a. Alle antwoorden zijn juist.

Benoem dat verzet veel verschillende vormen aan kon nemen en werd uitgevoerd door zowel mannen en vrouwen. Ontkracht de mythe dat verzet enkel door mannen werd uitgevoerd en benadruk dat ook veel Joden in het verzet zaten. In totaal nam ongeveer 5 procent van de Nederlandse bevolking actief deel aan het verzet.

b. Laat leerlingen nadenken over kleine vormen van verzet.

Denk bijvoorbeeld aan: mensen die informatie voor de nazi's achterhielden of mensen die onderduikers te eten gaven. Motivaties om verzet te plegen liepen sterk uiteen. Dit kon uit politieke overtuiging zijn, maar ook vanwege vaderlandsliefde en geloofsovertuiging.

c. Vaak denken kinderen dat verzet enkel werd uitgevoerd door (volwassen) mannen en dat verzet om gewapende acties ging.

Door een tekening te maken, wordt inzichtelijk welk beeld de leerlingen hebben van iemand uit het verzet. Stel vragen die tot denken aanzetten: Waarom is jouw persoon een man/vrouw? Hoe oud is jouw verzetsheld? Je kunt vertellen dat er veel studenten (jonge mensen) en zelfs ook kinderen zich met het verzet bezighielden. De rol van studenten en vrouwen in het verzet, zal in de gastles nader toegelicht worden.

Opdracht 3

Onderduiken

a. Wat had je allemaal nodig om onder te kunnen duiken? Schrijf zoveel mogelijk dingen op

Denk aan: Betrouwbare contacten, hulp van mensen uit het verzet, een onderduikplek, geld, netwerk om aan voedselbonnen te komen, boeken/tijdsbesteding/huiswerk/zorg/medicijnen (vaak regelden het verzet dit), geduld (dagen duurde lang en je moest vaak stil/bijna onzichtbaar zijn).'

Benoem dat het niet zo eenvoudig was om onder te duiken, niet iedereen had de mogelijkheid en middelen om onder te duiken. Benoem daarnaast dat mensen toen niet wisten wat wij nu weten (het lot van de Joden die zich wel melden en naar de concentratiekampen werden gedeporteerd).

b. Wat waren de risico's van onderduiken? Wat kon er gebeuren?

Onderduiken was erg gevaarlijk, je kon worden opgepakt en gedeporteerd. Veel kinderen zaten vaak los van hun ouders ondergedoken, niet wetende waar hun vader en moeder of eventuele broertjes en zusjes zaten. Ook moesten kinderen onder een andere naam door, kregen een nieuwe identiteit en mochten absoluut niemand vertellen wie zij in werkelijkheid waren. Het kwam voor dat je kleine ruimtes moest delen met anderen, of weer naar een ander adres moest en iedere dag had je de angst om ontdekt te worden, bijvoorbeeld door verraad. Je kreeg in die tijd 7,50 (gulden) voor iedere Jood die je verraadde. Ook voor de mensen die onderduikers in huis hadden was het gevaarlijk en kon je worden opgepakt en gearresteerd. Veel ondergedoken kinderen die de oorlog overleefden moesten na de oorlog doorleven zonder hun ouders, die waren vermoord in de concentratie- en vernietigingskampen.

c. Hoeveel Joodse mensen hebben denk jij de oorlog overleefd door onder te duiken?

Van de c.a. 28 duizend Joden in onderduik, zijn er ongeveer 1/3 verraden, opgepakt en naar de concentratiekampen gedeporteerd. Je kunt hier ingaan op de redenen waarom mensen dat deden?

Opdracht 4

Hoe herdenk jij?

Leerlingen bespreken met elkaar óf en hoe zij herdenken.

Tips ter bespreking:

- Wees inclusief en nodig leerlingen uit om na te denken over eventuele andere dagen of gebeurtenissen die zij belangrijk vinden om te herdenken
- Bij opdracht c bekijken leerlingen een foto van het monument ter nagedachtenis aan Hanna van de Voort, zij staat centraal in het verhaal van Theo. Vertel leerlingen dat dit een monument is ter nagedachtenis aan iemand die zich, met gevaar voor eigen leven, heeft ingezet om meer dan 100 (Joodse) kinderen te redden. Hoe zij dat gedaan heeft en waarom zij een monument verdiend, zal in de gastles duidelijk worden.

Opdracht 5

Zolang je naam wordt genoemd

Leerlingen zoeken de naam op van Willem en Flora de Pauw op www.Joodsmonument.nl en onderzoeken wat ze over hen te weten kunnen komen. Wimke en Floortje waren broer en zus en kwam oorspronkelijk uit Amsterdam. Door verraad zijn zij opgepakt op hun onderduikadres in 1944 en als gevolg daarvan in Auschwitz vergast. Het gezin de Pauw bestond uit vader David en moeder Sophie, die beiden tijdens de Holocaust werden vermoord. Wimke en Floortje deelden nog 3 broers/zussen die de Holocaust wel hebben overleefd. De kinderen zullen in het verhaal van Theo duiding krijgen. Je kunt ter afsluiting een leerling vragen de namen hardop te noemen en de Joodse traditie uitleggen: *Zolang je naam wordt genoemd, ben je niet vergeten*. Leg uit dat ook dit een vorm van herdenken is.